

Užití kompozičního biplotu při analýze medicínských dat

Alžběta Kalivodová

Katedra matematické analýzy a aplikací matematiky
Univerzita Palackého v Olomouci

Laboratoř dědičných metabolických poruch
Ústav molekulární a translační medicíny
UPOL a FNOL

Robust 2012
9. – 14. září 2012, Němčičky

Obsah

1 Úvod

2 Konstrukce biplotu

3 Kompoziční data

- Clr transformace

4 Příklady

- Příklad - Úmrtí v důsledku nemoci
- Příklad - Metabolomická data

- Biplot je v současnosti hojně užívaný grafický nástroj mnohorozměrné statistické analýzy.
- Zobrazuje objekty a proměnné do jednoho grafu.
- Často se aplikuje také při statistické analýze speciálních typů dat, tzv. kompozičních dat, nesoucích pouze relativní informaci (speciálně procenta, proporce).
- Aplikace standardního a kompozičního biplotu na data z oblasti lékařství.

Konstrukce biplotu

- Je založena na singulárním rozkladu datové matice $\mathbf{X}$.
- Nahradíme tuto matici její nejlepší aproximací (maticí o hodnosti rovné dvěma) z pohledu minimalizace součtu čtverců odchylek jejích prvků od příslušných prvků aproximované matice $\mathbf{X}_{(2)}$.
- Následně matici $\mathbf{X}_{(2)}$ rozdělíme na součin matic skóru, reprezentujících pozorování, a zátěží, reprezentujících proměnné.
- Současným zobrazením těchto matic do jednoho grafu získáme biplot.

Kompoziční data

- Vícerozměrný statistický soubor, jehož složky představují kvantitativně vyjádřené části celku velikosti k (100 nebo 1).

Definice

Sloupcový vektor $\mathbf{x} = (x_1, x_2, \dots, x_D)^T$ se nazývá D -složková kompozice, jestliže jsou všechny jeho prvky kladná reálná čísla nesoucí pouze relativní informaci.

- Informace obsažená v kompozici se změnou měřítka nezmění.
- Požadujeme invarianci vůči permutaci - aby se při změně pořadí složek vektoru nezměnily podíly mezi nimi.
- Podkompoziční soudružnost - podíly mezi složkami v podkompozici jsou vždy stejné jako podíly v rámci celé kompozice.
- Řídí se tzv. Aitchisonovou geometrií.

Kompoziční data - Clr transformace

- Škála kompozic je relativní.
- Na reálném euklidovském prostoru nelze s kompozičními daty pracovat přímo, proto byly sestrojeny tzv. logratio transformace.
- Clr transformace (Centred logratio transformation) - zachovává vzdálenosti mezi daty, vede k singulární varianční matici.
- Clr transformace tvoří souřadnice vzhledem ke generujícímu systému, řídí se Aitchisonovou geometrií.
- Clr transformace vyjádřená po složkách:

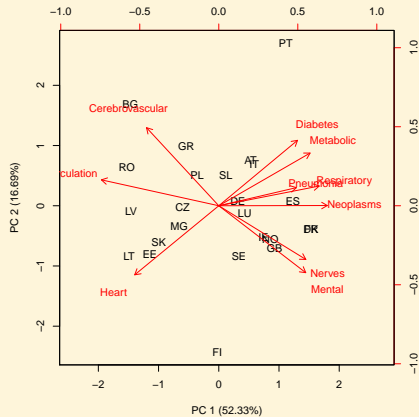
$$\text{clr}(\mathbf{x}) = \left(\ln \frac{x_1}{g(\mathbf{x})}, \ln \frac{x_2}{g(\mathbf{x})}, \dots, \ln \frac{x_D}{g(\mathbf{x})} \right)^T,$$

kde $g(\mathbf{x}) = \sqrt[D]{\prod_{i=1}^D x_i}$ značí geometrický průměr složek kompozice $\mathbf{x}$.

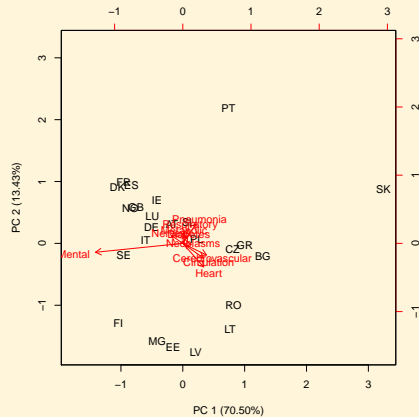
Příklad - Úmrtí v důsledku nemoci

- Jsou zkoumány podíly nemocí na úmrtnost v každém z vybraných 24 států Evropy.
- **Úkol** - vzájemný vztah mezi jednotlivými státy a také mezi jednotlivými nemocemi.
- Porovnání standardního a kompozičního biplotu (s užitím clr transformace).
- Pro výpočty byl použit software R.

Příklad - Úmrtí v důsledku nemoci

standardní biplot

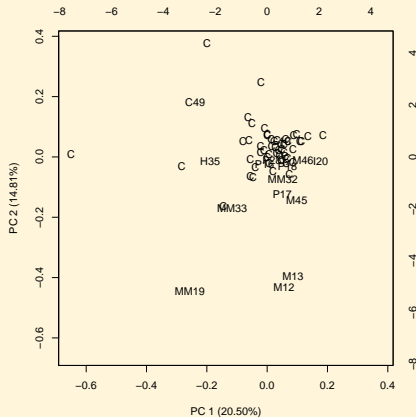
kompoziční biplot

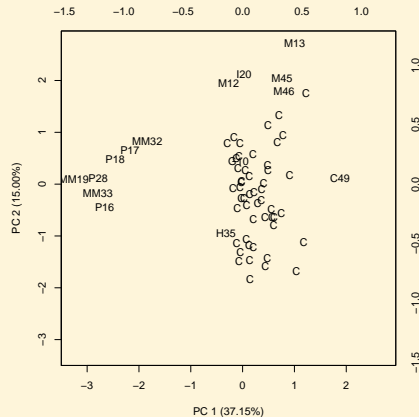
Příklad - Metabolomická data

- Hodnoty naměřené v rámci výzkumu v Laboratoři dědičných metabolických poruch Ústavu molekulární a translační medicíny ve Fakultní nemocnici Olomouc.
- Hladiny acylovaných karnitinů a aminokyselin u pacientů, jež trpí poruchami souvisejícími s těmito látkami. Dále jsou zahrnuty kontrolní vzorky.
- Protože byla data srovnávána na základě velkého počtu proměnných, byly v grafickém výstupu vynechány paprsky reprezentující tyto proměnné a zůstanou zobrazena pouze pozorování (pacienti a kontroly) v podobě bodů.
- Cílem je vyšetřit datovou strukturu, zejména výskyt shluků.

Příklad - Metabolomická data (acylované karnitiny)

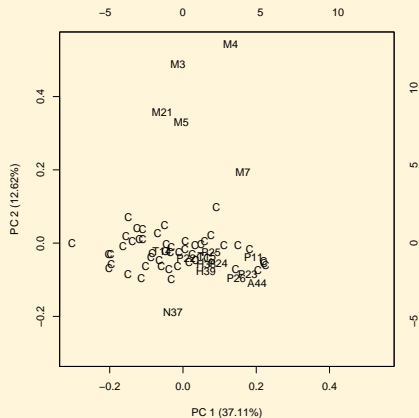

skóry standardního biplotu

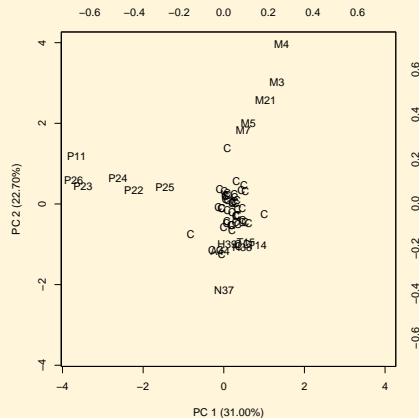

skóry kompozičního biplotu

Příklad - Metabolomická data (aminokyseliny)

skóry standardního biplotu

skóry kompozičního biplotu

Literatura

- J. Aitchison (1986) *The Statistical Analysis of Compositional Data*. Chapman & Hall, London.
- J. Aitchison, M. Greenacre (2002) *Biplots of compositional data*. Journal of the Royal Statistical Society, 51 (4), 375–392.
- K. R. Gabriel (1971) *The biplot graphic display of matrices with application to principal component analysis*. Biometrika, 58 (3), 453–467.